

SEKTORENES ANSVAR FOR VANNMILJØ

Innholdsfortegnelse

SEKTORENES ANSVAR FOR VANNMILJØ.....	1
Generelt om ansvar for oppfølging av tiltaksprogram	2
Regjeringen	3
Miljøverndepartementet	3
Sektormyndigheter	4
Vegdirektoratet.....	4
Fiskeridirektoratet	5
Kystverket	6
Direktoratet for naturforvaltning (DN)	6
Fylkesmannen.....	7
Fylkeskommunen:	8
Kommunene:	8
Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)	9
Fylkesmannen.....	10
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	12
Statens landbruksforvaltning (SLF)	14
Mattilsynet.....	16
VEDLEGG 1 KLIF	18
VEDLEGG 2 NVE.....	20
VEDLEGG 3 MATTILSYNET	22

Ansvar for oppfølgingen av vannforskriften er lagt til ulike sektormyndigheter. Dette innebærer at forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer skal følges opp sektorvis og med sektorenes eksisterende virkemidler. Der det er behov for nye virkemidler må dette synliggjøres i forvaltningsplanene.

Med virkemidler menes styringsredskaper av juridisk, økonomisk eller administrativ art som er nødvendig for å utløse og gjennomføre tiltak. Vannkvalitetsmål må følges opp med hensiktsmessige tiltak og virkemidler.

Det overordnede ansvar for å sørge for at forvaltningsplanene blir fulgt opp og sikre at foreslåtte tiltak blir iverksatt er lagt til Miljøverndepartementet gjennom de regionale vannregionmyndighetene (utvalgte fylkeskommuner). På lokalt nivå vil det være kommunene som har dette ansvaret.

I det følgende presenteres de ulike myndigheters ansvar for gjennomføring av tiltak ut fra gjeldende lovverk og miljøpolitikk.

Generelt om ansvar for oppfølging av tiltaksprogram

Etter at den regionale forvaltningsplanen er vedtatt i fylkestinget og fastsatt i regjeringen, vil den være retningsgivende for sektorenes videre arbeid med å forvalte vannressursene. Eksempelvis kan en forvaltningsplan være retningsgivende for eventuell revisjon av konsesjonsvilkår, saneringsplaner for avløp (kommunedelplan), miljøplaner innen landbruket, opprydding i forurensede grunnlokaliteter eller sedimenter, driftsendring på oppdrettsanlegg etc.

Følgende punkter er hentet fra kongelige resolusjonene som lå til grunn for godkjenningen av forvaltningsplanene fra første planperiode:

- Godkjent forvaltningsplan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen.
- Vedtak om gjennomføring av tiltakene som inngår i tiltaksprogrammet treffes av ansvarlig myndighet etter relevant lovgivning.
- Godkjent regional plan vil inngå i grunnlaget for sektormyndighetenes saksbehandling. I sektormyndighetenes saksbehandling vil det bli foretatt ytterligere avklaringer og konkrete vurderinger av fordeler og ulemper ved de enkelte tiltak før endelig beslutning om tiltaksgjennomføring blir tatt.

Oppfølging av forvaltningsplan og tiltaksprogram må skje i nært samarbeid mellom sektormyndighetene og vannregionmyndighetene. Tiltakene skal være operative innen utgangen av 2012, og fremdrift skal rapporteres til EU.

Regional planmyndighet skal i henhold til plan- og bygningsloven § 8-1 tredje og fjerde ledd utarbeide et handlingsprogram for gjennomføring av regionale planer, disse planene skal rulleres årlig. Tiltaksprogrammet kan regnes som hele eller deler av et handlingsprogram, eller det kan lages egne handlingsprogram.

Ansvarlig sektormyndighet må vurdere tiltakene som er beskrevet i tiltaksprogrammet, hvilke tiltak skal igangsettes og hvilke kan utsettes eller eventuelt ikke gjennomføres. Det bør også vurderes om det er andre aktuelle tiltak som ikke er tatt med i tiltaksprogrammet. Etter prioriteringen bør det lages en plan for gjennomføring av tiltakene, dette kan skje gjennom tilbakemelding til vannregionmyndighet ved utarbeidelsen av handlingsprogram. Årlig statusrapportering på gjennomføring av tiltakene kan knyttes opp til den årlige gjennomgangen av handlingsprogrammene.

Regjeringen

- Klargjøre nasjonale retningslinjer for alle sentrale miljøtema som berøres av vannforskriften.
- Sørge for tilstrekkelig med FoU og kompetanseutvikling på vannsektoren
- Legge til rette for at de ulike sektormyndigheters oppgaver tilknyttet Vannforskriften blir gjennomført (juridiske virkemidler og ressurser)
- Arbeide for internasjonale avtaler på områder som reduserer belastningen på vassdragene
- Vurdere å innføre prispolitikk for vannbruk i tråd med retningslinjer fra EU
- Gjennom budsjettbehandlingen sette av nok ressurser til å følge opp arbeidet med vanddirektivet, både organisatorisk og kunnskapsgrunnlag (overvåking med mer)
- Skaffe nødvendige midler til for gjennomføring av tiltak som er nødvendig for å oppfylle krav i Vannforskriften, i den grad dette er nødvendig

Miljøverndepartementet

Forskrift om rammer for vannforvaltning ble fremmet av Miljøverndepartementet og fastsatt ved kgl.res. 15. desember 2006 med hjemmel i:

- Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) § 9,
- Plan- og bygningslov 14. juni 1985 nr. 77 § 6, § 19-1 og § 19-2 og lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) § 9 og § 65.
- Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 3-6 andre ledd, § 8-1 andre ledd og § 9-7 andre ledd

Sektormyndigheter

Vegdirektoratet

Statens vegvesen består av vegdirektoratet og 5 regionkontor.

Statens vegvesen skal arbeide for et sikkert, miljøvennlig, effektivt og universielt utformet transportsystem for å dekke samfunnets behov for transport og fremme regional utvikling. I samsvar med gjeldende rammebetingelser skal Statens vegvesen ivareta ansvar for riksveger, riksvegferjeforbindelser og vegtransport.

Statens vegvesen har ansvar for en kompetent og effektiv felles vegadministrasjon (som betjener både staten og fylkeskommunene) i samsvar med veglov § 10.

Statens vegvesen har et samlet ansvar for å følge opp nasjonale oppgaver for hele vegtransportssystemet (sektoransvar), herunder delansvar på miljøområdet og for fagkompetanse på helhetlig bypolitikk og kollektivtransport. Sektoransvar innebærer også å bidra til at det blir utviklet ny kunnskap og bidra til at utdanningsinstitusjonene gjennomfører programmer som sikrer faglig kvalitet og rekruttering til sektoren.

Gjennom sitt sektoransvar overtar ikke etaten ansvar som andre har, men skal ta initiativ, oppmuntre og støtte de primært ansvarlige slik at sektorens samfunnsbidrag blir best mulig. Kommuner og fylkeskommuner kan bare pålegges plikter og oppgaver i lov eller med hjemmel i lov fastsatt av Stortinget. Sektoransvaret til Statens vegvesen innebærer dermed ikke en instruksjonsrett overfor kommuner og fylkeskommuner.

Statens vegvesen skal i nødvendig utstrekning samarbeide med andre offentlige myndigheter, virksomheter og bransje- og brukerorganisasjoner der dette kan gi en gevinst ut fra effektiv ressursbruk og brukervennlighet

Forebyggende virkemidler:

Planlegging av veger ihht PBL (og NML), utarbeidelse av konsekvensutredninger og ytre miljøplaner for både bygging og drift av vegnettet. Drive FoU og finne tiltak for å redusere miljøbelastningene vegene og trafikken gir. Statens vegvesen skal ha oversikt over miljøvirkningene av sin virksomhet og selv sette i verk tiltak der det er nødvendig.

Forbedrende virkemidler:

Lage og følge ytre miljø-planer for både utbyggings og driftskontrakter samt gjøre utbedringer på vegnettet, for eksempel mer miljøvennlig anleggsdrift, mer miljøvennlig vinterdrift, oppfølging av eksisterende renseløsninger og bygging av nye, utbedring av vandringshindere, utbedring av strømningshindere, utbedre store inngrep i strandsoner, beskytte grunnvann mot forurensning ved redusert salting, rensing, tetting av grøfter og bortledning av vann etc.

Forringende virkemidler:

Vegutbygginger i åpent terreng, over vannforekomster og i tunneler, vil svært ofte ha potensiale til forringelse av vannforekomster gjennom fysiske inngrep eller avrenning av forurenset overvann og salt.

Fiskeridirektoratet

Fiskeridirektoratet er Fiskeri- og kystdepartementets etat for forvaltning av fiskeri- og akvakulturvirksomheten i Norge.

Hensynet til miljø og mål om god økologisk tilstand er bærende prinsipp i etatens forvaltning av næringene direktoratet er satt til å styre. Når det er nevnt kan det vises til etatens visjon som er:

Livet i havet vårt felles ansvar

Visjonen forteller om et ansvar som etaten deler med en rekke andre statlige og kommunale etater for ivaretaking av miljøet.

Forebyggende virkemidler:

- Lov og forskrifter som etaten er satt til å forvalte
- Kunnskapsbasert forvaltning
- Tilsyn og kontroll med fiskeri- og akvakulturnæringen
- Fremme bærekraftig kystsoneforvaltning
- Samarbeid med andre etater og NGO-er om forvaltningen av kystnære havområder

Forbedrende virkemidler:

- Legge til rette for kunnskapsbasert forvaltning både når det gjelder høsting av marineressurser, drift av akvakulturbedrifter og kystsoneforvaltning
- Eventuelle pålegg om miljøforbedrende tiltak med bakgrunn i tilsyn og kontroll av fiskeri- og akvakulturnæringen

Forringende virkemidler:

- Eventuelle brudd på konsesjonsvilkår for fiskeri- og akvakulturnæringen blir ikke oppdaget i tide

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

I alle Fiskeridirektoratets regioner er det opprettet minst 1 kontakt som har det som en av sine oppgaver å delta i vannregion utvalget og å arbeide med løpende oppgaver som følger med den daglige driften av vannforskriften.

Kontaktene jobber både med nye forvaltningsplaner og oppfølging av de gamle. Det samme gjelder for tiltaksprogrammene.

Kystverket

Kort beskrivelse av sektoren

Kystverket er Fiskeri- og kystdepartementets etat for sjøtransport, sjøsikkerhet, havner og beredskap mot akutt forurensning.

Kystverket arbeider for en effektiv og sikker sjøtransport gjennom å ivareta transportnæringens behov for framkommelighet og effektive havner. Kystverket forebygger og begrenser skadeeffektene ved akutt forurensning.

Forebyggende/forbedrende virkemidler

- Bidra til sikker seilas gjennom etablering og vedlikehold av navigasjonsinnretninger, seilingsleder og lostjeneste m.m.
- Gjennomføre farledsforbedrende tiltak som farledsutvidelse, –utdyping og fjerning av grunner.
- Statlig ansvar for beredskap og oppfølging knyttet til akutt forurensning. Gir uttalelse til kommunale og regionale planer
- Gjøre vurderinger i henhold til naturmangfoldsloven og vannforskriften i behandlingen av tillatelser til tiltak i sjø etter havne- og farvannsloven.
- Havne- og farvannsloven § 30 gir Fiskeri- og kystdepartementet anledning til i forskrift eller ved enkeltvedtak for bestemte områder å forby eller sette vilkår for iverksetting av tiltak dersom dette er nødvendig for å bevare bestemte områder med særlig verdi for marint biologisk mangfold.
- Kystverket har god kompetanse på gjennomføring av mudring i sjø, og har ved flere tilfeller samarbeidet med andre etater (Klif) om gjennomføring av miljømudring i forbindelse med vedlikeholdsmudring i havner.

Ansvar for forringende tiltak

Endringer som følge av utdypinger, moloutbygginger og fjerning av grunner. Slike tiltak kan ha både negative og positive effekter på vannmiljøet, som må utredes i hvert enkelt tilfelle.

Direktoratet for naturforvaltning (DN)

Forebyggende virkemidler:

- Drive basisovervåking og pålegge tiltaksovervåking (regulerte vassdrag) av vannforekomstene.
- Informasjonsmateriell, holdningsskapende arbeid (for eksempel om uønsket spredning av fremmede arter, om truede arter m.v.)
- Regulere innførsel og utsetting av levende organismer, herunder stedegne og fremmede, samt utarbeide og oppdatere lister over organismer det er forbudt å innføre og/eller sette ut, jf. forskrift 2009-02-17 nr. 212 om forbud mot import, utsetting, omsetning og hold av vasspest og smal vasspest (nye, generelle forskrifter hjemlet i nml kap IV ventes ila 2011).
- Behandle søknader om utsetting til kultiveringsformål av anadrome laksefisk i sjøen, jf. forskrift 1993-11-11 nr. 1020 om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer.

- Regulering av fiske av anadrome laksefisk i sjø (og vassdrag fra 2011), jf. forskrift 2003-06-20 nr. 736 om åpning for fiske etter anadrome laksefisk. Instruere FM/ gi retningslinjer til FK på deres ansvarsområde innen fiskeforvaltning.
- Tilsyn, oppsyn, informasjon (kontroll av overholdelse av fiske/fangstrestriksjoner, infotavler etc – Statens Naturoppsyn).

Forbedrende virkemidler:

- Kalking av vassdrag som avbøtende tiltak mot sur nedbør;
- Oppfølging av naturforvaltningsvilkår i vassdragskonsesjoner (utsettingspålegg fisk, habitatsforbedrende tiltak etc.);
-
- Utarbeiding av handlingsplaner/forvaltningsplaner og iverksetting av skjøtselstiltak for å sikre bevaring av prioriterte/trua arter og utvalgte/trua naturtyper/verneområder (forskrifter om prioriterte arter og utvalgte naturtyper ventes 1. januar 2011);
- Bekjempe fremmede arter gjennom handlingsplaner og tiltak.

Forringende virkemidler:

- Behandle søknader om innførsel /utsetting av fremmede arter (potensielt forringende).

Sentralt om virkemidler for DN

- Laks- og innlandsfiskeloven - forvaltning av anadrome laksefisk og innlandsfisk, inkl kreps.
- Naturmangfoldloven – (innførsel/utsetting av levende eller levedyktige organismer, inkl fremmede arter (fra tidspunktet for ikrafttreden av kap IV), handlingsplaner for, og skjøtsel av, prioriterte arter og utvalgte naturtyper, skjøtsel i verneområder, bekjempelse av fremmede arter);
- Vassdragsreguleringslov/vannressurslov (oppfølging av vassdragskonsesjonsvilkår hjemlet i standardvilkår for naturforvaltning– habitatsforbedrende tiltak, utsetting av fisk);
- Budsjettmidler fra MD (basisovervåking, kalking, utarbeiding av handlingsplaner for trua naturtyper og arter, bekjempelse av fremmede arter [lakseparasitten Gyrodactylus salaris, vasspest m.v.], problemvekst av krypsiv).

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

Fylkesmannen

Forebyggende/forbedrende virkemidler:

- Vassdragsreguleringslov/vannressurslov (oppfølging av vassdragskonsesjonsvilkår hjemlet i standardvilkår for naturforvaltning– delegert myndighet fra MD).
- Forvaltning av anadrome laksefisk og innlandsfisks iht. laks- og innlandsfiskeloven:
  - Regulering av fiske av bestander av innlandsfisk som ikke forvaltes av fylkeskommunen, jf. forskrift 2009-06-26 nr. 851 om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps, og for anadrome laksefisk i vassdrag, jf. forskrift 2003-06-20 nr. 736 om åpning for fiske etter anadrome laksefisk (er overført til DN fra 2011), samt ivaretaking av fisken i plansaker.
  - Gi tillatelse til etablering og drift av kultiveringsanlegg for anadrome laksefisk, kreps og bestander av innlandsfisk som ikke forvaltes av fylkeskommunen, jf. forskrift 1992-12-30 nr. 1232 om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps.

- Gi tillatelse til utsetting for kultiveringsformål av anadrome laksefisk i vassdrag og innlandsfisk som ikke forvaltes av fylkeskommunen, jf. forskrift 1993-11-11 nr. 1020 om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer.
- Ansvar for fysiske tiltak, herunder fisketrapper/åleledere, i vassdrag eller deler av vassdrag som fører anadrome laksefisk eller kreps, jf. forskrift 2004-11-15 nr. 1468 om fysiske tiltak i vassdrag.
- Naturmangfoldloven:
  - Behandle søknader om innførsel og utsetting av levende organismer, herunder stedegne og fremmede (først fra tidspunktet for ikrafttreden av nye forskrifter).
- Følge opp Tverrsektoriell nasjonal strategi og tiltak mot fremmede skadelige arter.
- Leverer miljødata til de nasjonale miljødatabasene.
- Følge opp innlandsfiskestrategi (innlandsfiskeforvaltning 2010-2015).

Oppfølging av tiltaksplaner og tiltaksprogram:

Fylkeskommunen:

Forebyggende/forbedrende virkemidler:

Forvaltning av innlandsfisk (delegerertmyndighet iht. laks- og innlandsfiskeoven)

- Regulering av fiske av bestander av innlandsfisk som ikke forvaltes av fylkesmannen, jf. forskrift 2009-06-26 nr. 851 om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps, samt ivaretaking av fisken i regionalt planarbeid,
- Gi tillatelse til etablering og drift av kultiveringsanlegg (bestander av innlandsfisk som ikke forvaltes av fylkesmannen), jf. forskrift 1992-12-30 nr. 1232 om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps.)
- Gi tillatelse til utsetting av innlandsfisk for kultiveringsformål, jf. forskrift 1993-11-11 nr. 1020 om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer.
- Ansvar for fysiske tiltak, herunder fisketrapper/åleledere, i vassdrag eller deler av vassdrag som ikke fører anadrome laksefisk eller kreps, jf. forskrift 2004-11-15 nr. 1468 om fysiske tiltak i vassdrag
- Leverer miljødata til de nasjonale miljødatabasene.
- Følge opp innlandsfiskestrategi (innlandsfiskeforvaltning 2010-2015).

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

Kommunene:

Forebyggende/forbedrende virkemidler:

- Kan ved forskrift gi naturtyper status som utvalgte naturtyper, jf. naturmangfoldloven § 53, 5. ledd.
- Vurderer om skogbruks- og jordbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper skal nektes eller om det skal gis pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres; godkjenner miljøplaner for jordbrukseiendommer som inneholder forekomster av utvalgte naturtyper, jf. naturmangfoldloven §§ 54-55.
- Ansvar for utbygging, vedlikehold og daglig drift av kommunale vann- og avløpsanlegg

- Ansvar for drikkevann som lokal planmyndighet etter plan- og bygningsloven (dette vet Mattilsynet mer om)

Forringende virkemidler:

- Tillate utbygging av mini- og mikro kraftverk som ikke er konsesjonspliktig (under 1000 kW)
- Kan gi dispensasjon fra kommuneplanens arealdel evt sørge for planendring slik at tiltak knytta til småkraftutbygging kan gjennomføres
- Kan i reguleringsplan tillate tiltak som griper inn i forekomster av en utvalgt naturtype, jf naturmangfoldloven § 53, fjerde ledd.

Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)

Forebyggende virkemidler

- Drive basisovervåking av vannforekomstene
- Pålegge forurensende virksomhet å bidra med finansiering av overvåking der dette er relevant
- Kartlegge forekomst og effekt av miljøfarlige stoffer

Forbedrende virkemidler

- Følge opp virksomheter som forurenser, med tillatelser, tilsyn og pålegg etter forurensningsloven
- Gi pålegg om opprydding i forurenset grunn og sedimenter
- Føre tilsyn med og iverksette tiltak for å redusere utslipp av miljøfarlige stoffer og andre utslipp som påvirker resipientene negativt

Ansvar for forringende tiltak

- Gi utslippstillatelser til nye virksomheter, på definerte betingelser

Sentralt om virkemidler for Klif

Lov av 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og om avfall (forurensningsloven) skal verne det ytre miljøet mot forurensning og redusere eksisterende forurensning, samt redusere mengden avfall og fremme bedre avfallshåndtering. Loven forvaltes av Kongen, Miljøverndepartementet, Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif), Statens strålevern, fylkesmannen og kommunen.

Fastsettelse av miljømål for en vannforekomst kan gi grunn til å kreve konsesjonsbehandling av et tiltak – med muligheter for fastsettelse av vilkår. Eksisterende konsesjoner kan omgjøre tillatelsen eller tilbakekalles på visse forutsetninger.

Under forurensningsloven gjelder i første rekke to forskrifter som er relevante for oppfølging av vannforskriften;

- Forurensningsforskriften

- Avfallsforskriften

IPPC-direktivets krav om BAT, innebærer at alle relevante virksomheter vil bli gjennomgått. Dersom BAT-vurderingen ikke har vært ambisiøs nok (fordi bedriften fortsatt er viktig årsak til at miljømål ikke nås), vil normalt betingelsene for å omgjøre tillatelsen være til stede.

Dersom det er fare for forurensning i strid med forurensningsloven eller vedtak i medhold av denne eller slik forurensning allerede har inntrådt, kan forurensningsmyndigheten pålegge den ansvarlige å gjennomføre tiltak, selv om virksomheten ikke er konsesjonsregulert.

Som hovedregel gir forurensningsloven de muligheter som trengs for å kunne gi nye – eller omgjøre allerede gitte konsesjoner for å oppfylle vannforskriftens miljømål. På andre forurensningsområder der utslippet ikke er en konsesjonspliktig punktkilde er virkemiddelsituasjonen mer usikker (eks forurensning fra landbruk, veiler, sur nedbør).

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

Aktuelle tiltak innen for Klifs myndighetsområde:

- Tiltak overfor enkeltkilder ved endringer i konsesjoner til industribedrifter, med hjemmel i forurensningslovens § 18.
- Pågående arbeid med opprydding i forurenset sjøbunn og grunnforurensning. Arbeidet er basert på nasjonale planer, og ambisjonen er å samordne disse med mål og frister gitt i vannforskriften.
- Ansvar for at lovverk som regulerer forurensning fra kommunalt avløp, spredt bebyggelse og landbruk gir hensiktsmessig hjemmel til å skjerpe kravene der dette påpekes i forvaltningsplanene.

Klif vil ta utgangspunkt i de vedtatte tiltaksprogrammene og lage en prioritert liste over tiltakene som skal gjennomføres, avklare om enkelte tiltak skal utsettes eller ikke gjennomføres, samt vurdere om det kan være andre aktuelle tiltak som ikke er listet opp i tiltaksprogrammene.

Fylkesmannen

Forebyggende/forbedrende virkemidler:

Fylkesmannens miljøvernnavdeling (FMVA) er delegert myndighet innenfor en rekke områder under forurensningsloven:

- Behandle utslippssøknader og stiller krav til ulike virksomheter og industribedrifter, blant annet avfallsanlegg, asfalt- og pukkverk, bilvrakplasser, forbrenningsanlegg, skytebaner, motorsportbaner, næringsmiddelindustri, skytebaner, betongindustri med mer.
- Behandle søknader om utslipp av kommunalt avløpsvann fra større avløpsreanseanlegg, dersom utslippet er større enn 2000 personenheter ved utslipp til ferskvann eller elvemunning, eller større enn 10.000 personenheter ved utslipp til sjø.
- Behandle utslippssøknader for fiskeoppdrett som en del av den samlede konsesjonsbehandling.
- Behandle søknader om mudring og dumping i sjø og vassdrag.
- Følge opp områder med forurenset grunn og nedlagte kommunale deponi
- Føre tilsyn og kontroll med at forurensningsloven, forskrifter og tillatelser ikke blir brutt

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

De fleste tiltak innen avløp er regulert uavhengige av Vannforskriften, men er likevel en del av arbeidet med å oppnå god økologisk tilstand i vannforekomster. Tiltak ut over hva som følger av forurensningsforskrift vil kunne være tiltak med dårlig kost/effekt. Tiltak kan enten være at kommunene følger opp egne avløpsplaner eller at fylkesmannen pålegger kommunene ytterligere tiltak, normalt i form av utslippstillatelse.

I den grad slike tiltak er beskrevet i tiltaksanalysene bør det også gå fram hvem som er myndighet for oppfølging.

Kommunen

Forebyggende/forbedrende virkemidler:

Avløp:

- Kommunen gir utslippstillatelse for mindre avløpsrensaneanlegg, det vil si utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp mindre enn 2000 personenheter til ferskvann eller elvemunning, eller mindre enn 10.000 personenheter ved utslipp til sjø.
- Kommunen gir også utslippstillatelse til sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter, turistbedrifter og lignende virksomhet med utslipp mindre enn 50 personenheter.

Landbruk:

- Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav er hjemlet i forurensningsloven og jordloven, og har bestemmelser om husdyrgjødsel og silopressaft for å redusere punktutslipp fra lageranlegg og avrenning ved spredning på jordbruksarealer. Det er kommunene som fører tilsyn med forskriftsbestemmelsene og som har myndighet til å gi pålegg for å hindre forurensninger som strider med bestemmelsene.
- Forurensningsforskriften kapittel 4 om bakkeplanering skal bidra til å forebygge arealavrenning fra planeringsfelt.

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

Tiltak på avløpssektoren og som angår utslipp fra tettsteder under 2.000/10.000 pe, og som er beskrevet i tiltaksanalyser skal følges opp av kommunene. Kommunen har da rollen som myndighet for anlegg under 50 personer og som anleggseier for de øvrige.

Det kan også tenkes at det foreslås tiltak på overvannssektoren, hvor da kommunen vil måtte følge opp som eier av ledningsnett, eventuelt også etter pålegg fra fylkesmannen.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

NVEs viktigste lover som regulerer vassdrag er vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Forebyggende virkemidler

- Drive hydrologisk basisovervåking av vannforekomstene
- Der det foreligger hjemmel, pålegge kraftverkseiere å bidra med finansiering av overvåking
- Gi uttalelse til kommunale og regionale planer
- Informere og veilede
- Avslå søknader der miljøhensyn er viktigere enn samfunnshensyn

Forbedrende virkemidler

- Følge opp kraftverk og vassdragsanlegg med tilsyn og pålegg etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven
- Fastsette konsesjonsvilkår som ivaretar miljøforhold
- Revidere konsesjonsvilkår for å bedre miljøforholdene
- Rydde opp i tidligere uheldige inngrep i vassdrag
- Bidra til planlegging, utføring og noe finansiering av miljøtiltak i vassdrag

Ansvar for forringende tiltak

- Vurdere behov for konsesjon for alle typer vassdragstiltak (konsesjonspliktavurdering)
- Gi konsesjon til ulike vassdragstiltak med definerte vilkår
- Veilede tiltakshavere

Sentralt om virkemidler for NVE

NVE ivaretar miljøhensyn hovedsaklig gjennom konsesjons- og revisjonsbehandling.

Når NVE/OED gir nye konsesjoner eller reviderer eksisterende konsesjoner vil disse få en rekke vilkår, bl.a. standardvilkår for naturforvaltning, som gir miljøvernmyndighetene hjemmel til å gi pålegg om miljøforbedrende tiltak. I tillegg følger NVE opp de andre vilkårene gjennom miljøtilsyn under bygging og drift.

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram

I det generelle arbeidet med nye forvaltningsplaner vil NVE

- bidra med ny, hydrologisk basisovervåking
- bidra med veiledning, videreutvikling og vedlikehold av IKT-verktøyet Vann-Nett
- bidra med utvikling av ulike veiledere

Regionkontorene har hovedansvaret for oppfølging i vannregionene. Regionsjefene deltar i vannregionutvalg, regionkontaktene deltar i relevante arbeidsutvalg og på oppstartsmøter i

vannområdeutvalg. De prioriterer arbeidet i vannområder som er regulerte eller har andre store fysiske inngrep. I tillegg bidrar de bl.a. med følgende:

- har oversikt over konsesjoner og vilkår, og kunnskap om miljøforhold og mulige avbøtende tiltak
- karakterisering av sterkt modifiserte vannforekomster
- endelig utpeking av sterkt modifiserte vannforekomster og fastsettelse av "Godt Økologisk Potensial"
- gir bidrag til "Planprogram", "Vesentlige vannforvaltningsspørsmål" og "Forvaltningsplan"
- følger opp gjeldende forvaltningsplaner, planlegger og gjennomfører tiltak innenfor NVEs ansvarsområde
- miljøtilsyn

Kommuner kan søke NVE om bistand til planlegging og gjennomføring av miljøtiltak der vassdragsmiljøet er forringet for eksempel av kanalisering.

Oppfølging av tiltaksprogram

Tiltak i forvaltningsplaner og tiltaksanalyser som vedrører forbedring av for eksempel erosjonssikringer eller kanaliseringer, blir fulgt opp, prioritert og ev. utredet videre uten at det er nødvendig med ytterligere saksbehandling fra VRM. Årlig rapportering til VRM vil grunngi prioritering og status.

Andre tiltak som er foreslått i forvaltningsplanene innebærer behov for vilkårsrevisjon, omgjøring av gitte konsesjoner (vrl § 28) eller innkalling til konsesjonsbehandling (vrl § 66). Disse sakene må VRU eller andre fremme konkrete og begrunnede krav om. Beskrivelse i forvaltningsplanen er her ikke tilstrekkelig. Et krav om vilkårsrevisjon må begrunnes med hvilke skader og ulemper som skal avbøtes, hva som ikke fungerer og hvorfor, og hvilke typer tiltak og endringer det kan være behov for. VRU oppfordres til å foreslå hvilke vilkårsrevisjoner som bør prioriteres.

For omgjøring eller innkalling må det også stilles krav direkte til NVE. Kravene må synliggjøre hvilke forhold man mener understøtter kriteriene for bruk av bestemmelsene. NVE har sendt brev til VRM med nærmere presisering av dette, datert 13.4.2011.

Statens landbruksforvaltning (SLF)

Kort beskrivelse av sektoren (sektorens ansvarsområde):

Sektoransvaret ligger til grunn for oppfølging av vannforskriften. "Landbrukssektoren" omfatter primærnæringsvirksomhet innen jord-, skog- og hagebruk. Med sektoransvar forstås en arbeids- og ansvarsfordeling av myndighetsoppgaver i forvaltningen. "Forurensere skal betale"-prinsippet innebærer at kostnadene med gjennomføring av tiltak hviler på det enkelte foretak som forurensere.

Arbeidet med å redusere forurensning av vann fra landbruksdrift må tilpasses forholdene i de enkelte vannområdene. Dette fordi både driftsopplegg, jordbrukspraksis og ikke minst de naturgitte forholdene (jordsmonn, klima med mer) kan variere svært mye, helt ned på skiftenivå. Det er stor lokal variasjon både i avrenning og i effekter av tiltak. God lokal tilpasning av tiltak er en forutsetning for å oppnå god effekt og for å gjennomføre tiltakene på en kostnadseffektiv måte i landbruket..

Karakteristisk for landbrukssektoren er at det er et stort antall virksomheter (landbruksforetak) der mulig påvirkning på vannmiljøet både er knyttet til punktkilder og til arealer. Når det gjelder påvirkning fra diffuse kilder er det ofte vanskelig å relatere observert tilstand i en vannforekomst til en bestemt påvirkningskilde (virksomhet). Dette betyr at aktuelle juridiske virkemidler særlig vil være forskrifter og regelverk av generell karakter. Konesjonsbehandling, med "utslipstillatelse" fra hvert enkelt foretak, anses ikke å være et aktuelt virkemiddel.

Ulike virkemidler bør ses i nær sammenheng, eksempelvis gjennom opplegget med miljøprogram. Behovet for virkemidler vil komme klarere frem med karakteriseringsarbeidet, og etter hvert som det utarbeides forvaltningsplaner og tiltaksprogram. Virkemidler for å redusere utslipp av jord, næringsstoffer og plantevernmiddelester fra jordbruket er i stor grad på plass. Utfordringen framover i tid er å videreutvikle virkemidlene slik at de blir godt tilpasset lokale forhold samt å legge forholdene til rette for bedre målretting på gjennomføringen. Som et grunnlag for dette er det behov for bedre kunnskap om bl.a. avrenning og effekter av tiltak. Det er for tiden særlig oppmerksomhet mot risiko for erosjon, tap av fosfor og forhold knyttet til gjødsling og bruk av husdyrgjødsel.

Vi vet at det ofte tar lang tid før iverksatte tiltak i jordbruket gir forventede effekter i resipienten. I tillegg er det en utfordring at klimaendringer kan maskere effekten av igangsatte tiltak. I jordbruksdominerte nedbørfelt vet vi at miljømålene i mange vannområder ikke kan nås innen en frist på 6 år. Dette gir grunn for å vurdere behov for unntak, særlig mht utsatt frist. Det er også usikkerhet knyttet til omfang av bakgrunnsavrenning, avrenning fra utmarksarealer, bekkeløpserosjon, langtransporterte tilførsler mv som kan ha betydning for fastsettelse av landbrukets bidrag.

Landbruksmyndighetene

Forebyggende virkemidler

- Forskrifter og lover som regulerer aktiviteter
  - Lov om jord (jordlova)
  - Lov om skogbruk
  - Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav
  - Forurensningsforskriften
  - Forskrift om plantevernmidler
  - Forskrift om spredning av plantevernmidler i skog
  - Forskrift om gjødslingsplanlegging
  - Forskrift om miljøplan
  - Forskrift om nydyrking
  - Forskrift om planlegging og godkjenning av veider til landbruksformål
  - Forskrift om bærekraftig skogbruk
  - Forskrift om produksjonstilskudd
  - Miljøsertifisering av skogbruk på grunnlag av standarder for et bærekraftig norsk skogbruk (Levende Skog)
- Overvåking og rapporteringsaktiviteter
  - Jord- og vannovervåking i landbruket (JOVA)
  - Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap ved hjelp av utvalgskartlegging (3Q)
  - Jordbruk og miljø. Tilstand og utvikling (SSB) (Sammenstilling av tilskuddsdata, fakta, tiltaksindikatorer med mer.)
  - Skogbruk og miljø. (Skog og landskap.)
- Veiledning og informasjon
  - Norsk landbruksrådgivning (lokale sentre for landbruksrådgivning))
  - Informasjons- og utviklingsmidler (sentrale - og fylkesvise midler) En rekke hjelpemidler kan listes opp under her, som f.eks programmet Bærekraftig næringsforsyning, tiltaksveileder for tiltak i jordbruket, utredning om kostnadseffektivitet, erosjonsrisikokart, fosforindeks, mmm (!)

Forbedrende virkemidler

- Økonomisk støtte til forbedrende (og forebyggende) tiltak
  - Tilskudd under regionale miljøprogram, RMP-tilskudd (fylkesvise)
  - Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
  - Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel (prøveordning 2008-2011)
  - Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket
- Annet
  - Kontroll av foretak (kontroll av forskrifter, tilskuddsutbetalinger med mer)

Foringende tiltak

- Akseptere ny virksomhet eller nye inngrep på gitte vilkår
  - Nydyrking

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

Mattilsynet

Virksomhetsområder som har innvirkning på vann i naturen, og hvor Mattilsynet er myndighet:

1. Vannuttak etter drikkevannsforskriften.
2. Vannuttak etter forskrift om naturlig mineralvann og kildevann.
3. Lokalisering og drift av fiskeoppdrettsanlegg og fiskeslakterier
4. Lokalisering og drift av settefiskanlegg og kultiveringsanlegg.
5. Bruk av plantevernmidler.
6. Bruk av gjødselvarer mv av organisk opphav.

Mattilsynets lovgrunnlag er i nevnte sammenheng primært matloven (LOV-2003-12-19-124). For virksomhetsområde 5 kommer i tillegg lov om plantevernmidler til anvendelse. Det er ofte flere forskrifter innen de enkelte virksomhetsområdene.

Formålet med loven er å sikre helsemessig trygge næringsmidler og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, samt ivareta miljøvennlig produksjon, fremme god plante- og dyrehelse og ivareta hensynet til aktørene langs hele produksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet.

Loven omfatter alle forhold i forbindelse med produksjon, bearbeiding og distribusjon av innsatsvarer og næringsmidler, herunder drikkevann.

Virksomheten skal sørge for at plassering, utforming og drift av aktiviteter er hygienisk forsvarlig.

Virksomheten skal når tilsynsmyndigheten krever det, gi eller sende inn nødvendige opplysninger og prøvemateriale. Tilsvarende gjelder enhver som er i besittelse av dyr, planter eller andre gjenstander eller organismer som kan føre med seg smitte. Tilsynsmyndigheten kan bestemme hvordan opplysningene skal gis, herunder form, detaljeringsgrad mv.

Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.

Levende dyr skal ikke omsettes, tas inn i dyrehold, flyttes eller settes ut når det er grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Det sentrale, regionale eller lokale mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven, herunder forby import, eksport og omsetning eller pålegge tilbaketreking fra markedet, isolasjon, avlivning, destruksjon, kassasjon, båndlegging, merking eller særskilt behandling.

Dersom påleggene ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv gjennomføre tiltak som nevnt i første ledd. Tiltak kan gjennomføres for den ansvarliges regning.

Tilsynsmyndigheten kan opprette eller knytte seg til dataregistre når det er nødvendig av hensyn til lovens formål, eller når det er nødvendig for å ivareta internasjonale avtaler som Norge har inngått. Slike registre kan ikke uten samtykke inneholde personopplysninger som er sensitive i henhold til lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger § 2 nr. 8.

Oppfølging av forvaltningsplaner og tiltaksprogram:

VEDLEGG 1 KLIF

Klif kan benytte følgende bestemmelser (dette skal/kan overføres til tabell er knyttet opp til denne oversikten)

Innenfor sitt myndighetsområde kan Klif benytte følgende bestemmelser i forurensningsloven

Fatte enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 4, jamfør tredje ledd](#)

Gi pålegg om tiltak til den ansvarlige for forurensning: [Forurensningsloven § 7](#)

Gi tillatelser: [Forurensningsloven § 11](#)

Fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søker må sørge for: [Forurensningsloven § 12](#)

Kreve konsekvensvurdering, gi pålegg: [Forurensningsloven § 13, jamfør annet ledd og tredje ledd](#)

Fastsette vilkår: [Forurensningsloven § 16](#)

Endre tillatelser: [Forurensningsloven § 18](#)

Fastsette hvilke tiltak som er nødvendig ved nedleggelse mv.: [Forurensningsloven § 20](#)

Fastsette krav til avløpsledning: [Forurensningsloven § 22, jamfør første ledd](#)

Fastsette at avløpsvann kan ledes inn i en annens anlegg: [Forurensningsloven § 23, jamfør første ledd](#)

Vedta tilknytning til et eksisterende avløpsanlegg: [Forurensningsloven § 23, jamfør annet ledd](#)

Bestemme hvem som skal stå for drift av avløpsanlegg: [Forurensningsloven § 24, jamfør annet ledd](#)

Stille vilkår, fatte enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 29, jamfør første ledd og tredje ledd](#)

Treffe enkeltvedtak om farlig avfall: [Forurensningsloven § 31](#)

Treffe enkeltvedtak om næringsavfall: [Forurensningsloven § 32](#)

Varsling ved akuttforurensning, treffe enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 39, jamfør tredje ledd](#)

Stille krav til kommunale/interkommunal beredskap i enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 44](#)

Bistandsplikt, i enkeltvedtak kreve at utstyr skal stilles til disposisjon: [Forurensningsloven § 47](#)

Føre tilsyn: [Forurensningsloven § 48](#)

Pålegge den ansvarlige å gi opplysninger: [Forurensningsloven § 49](#)

Granskning av eiendom: [Forurensningsloven § 50](#)

Pålegge den ansvarlige å undersøke eller bekoste undersøkelse: [Forurensningsloven § 51](#)

Fremme krav om erstatning på vegne av allmennheten: [Forurensningsloven § 58, jamfør annet ledd](#)

Gjennomføre pålagte tiltak som ikke gjennomføres: [Forurensningsloven § 74](#)

Gjøre bruk av annen manns eiendom: [Forurensningsloven § 75](#)

Kreve dekning for utgifter i forbindelse med tiltak etter §§ 74 og 75: [Forurensningsloven § 76](#)

Samtykke til utbetaling før tiltak er gjennomført: [Forurensningsloven § 77, jamfør annet ledd b\)](#)

Begjære påtale for ulovlig forurensning: [Forurensningsloven § 78](#)

Begjære påtale for ulovlig avfallshåndtering: [Forurensningsloven § 79](#)

Ved enkeltvedtak bestemme at en virksomhet er ulovlig: [Forurensningsloven § 86, jamfør tredje ledd](#)

Klif er klageinstans for alle fylkesmannens enkeltvedtak etter loven og forskrifter

Klif kan benytte følgende bestemmelser

Innenfor sitt myndighetsområde kan Klif benytte følgende bestemmelser i forurensningsloven

Fatte enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 4, jamfør tredje ledd](#)

Gi pålegg om tiltak til den ansvarlige for forurensning: [Forurensningsloven § 7](#)

Gi tillatelser: [Forurensningsloven § 11](#)

Fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søker må sørge for: [Forurensningsloven § 12](#)

Kreve konsekvensvurdering, gi pålegg: [Forurensningsloven § 13, jamfør annet ledd og tredje ledd](#)

Fastsette vilkår: [Forurensningsloven § 16](#)

Endre tillatelser: [Forurensningsloven § 18](#)

Fastsette hvilke tiltak som er nødvendig ved nedleggelse mv.: [Forurensningsloven § 20](#)

Fastsette krav til avløpsledning: [Forurensningsloven § 22, jamfør første ledd](#)

Fastsette at avløpsvann kan ledes inn i en annens anlegg: [Forurensningsloven § 23, jamfør første ledd](#)

Vedta tilknytning til et eksisterende avløpsanlegg: [Forurensningsloven § 23, jamfør annet ledd](#)

Bestemme hvem som skal stå for drift av avløpsanlegg: [Forurensningsloven § 24, jamfør annet ledd](#)

Stille vilkår, fatte enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 29, jamfør første ledd og tredje ledd](#)

Treffe enkeltvedtak om farlig avfall: [Forurensningsloven § 31](#)

Treffe enkeltvedtak om næringsavfall: [Forurensningsloven § 32](#)

Varsling ved akuttforurensning, treffe enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 39, jamfør tredje ledd](#)

Stille krav til kommunale/interkommunal beredskap i enkeltvedtak: [Forurensningsloven § 44](#)

Bistandsplikt, i enkeltvedtak kreve at utstyr skal stilles til disposisjon: [Forurensningsloven § 47](#)

Føre tilsyn: [Forurensningsloven § 48](#)

Pålegge den ansvarlige å gi opplysninger: [Forurensningsloven § 49](#)

Granskning av eiendom: [Forurensningsloven § 50](#)

Pålegge den ansvarlige å undersøke eller bekoste undersøkelse: [Forurensningsloven § 51](#)

Fremme krav om erstatning på vegne av allmennheten: [Forurensningsloven § 58, jamfør annet ledd](#)

Gjennomføre pålagte tiltak som ikke gjennomføres: [Forurensningsloven § 74](#)

Gjøre bruk av annen manns eiendom: [Forurensningsloven § 75](#)

Kreve dekning for utgifter i forbindelse med tiltak etter §§ 74 og 75: [Forurensningsloven § 76](#)

Samtykke til utbetaling før tiltak er gjennomført: [Forurensningsloven § 77, jamfør annet ledd b\)](#)

Begjære påtale for ulovlig forurensning: [Forurensningsloven § 78](#)

Begjære påtale for ulovlig avfallshåndtering: [Forurensningsloven § 79](#)

Ved enkeltvedtak bestemme at en virksomhet er ulovlig: [Forurensningsloven § 86, jamfør tredje ledd](#)

Klif er klageinstans for alle fylkesmannens enkeltvedtak etter loven og forskrifter

VEDLEGG 2 NVE

Det juridiske grunnlaget for saksbehandlingen til NVE

<u>I. KONSESJON</u>	
<u>a) etter vannressursloven</u>	
Vurdering av konsesjonsplikt	Vannressursloven § 8
Vedtak om konsesjon til vassdragstiltak m/vilkår	Vannressursloven §§ 8, 25 og 26
Tidsbegrensing og revidering av konsesjon etter vannressursloven	Vannressursloven § 26
Omgjøring av konsesjonsvilkår	Vannressursloven § 28
Innkalling til konsesjonsbehandling, konsesjonsfrie og eldre tiltak	Vannressursloven § 66
Fastsette kvalitetsmål	Vannressursloven § 9
Gi pålegg om retting ved overtredelse av den lovfestede aktsomhetsplikten og forvalteransvaret	Vannressursloven § 5 jf § 59 og § 60
Kriterier i konsesjon for vannuttak over et visst nivå (inkl. uttak av grunnvann)	Vannressursloven § 10 og kap. 8
Utsette konsesjonsbehandling i påvente av samlet planlegging i vassdraget	Vannressursloven § 22
<u>b) etter vassdragsreguleringsloven</u>	
Vedtak om konsesjon til vassdragsreguleringsanlegg m/vilkår	Vassdragsreguleringsloven §§ 8, 10-12
Revisjon av reguleringskonsesjon	Vassdragsreguleringsloven § 10
Fornyelse av reguleringskonsesjon	Vassdragsreguleringsloven §§ 8, 10-12
<u>II. SIKRING MOT SKADE</u>	
Kreve sikringstiltak blant annet av hensyn til miljøet	Vannressursloven § 36 jf sikkerhetsforskriften av 15.12.2000
Pålegge undersøkelsesplikt for konsekvensene av et tiltak	Vannressursloven § 37
Iverksette akuttiltak i alvorlige faresituasjoner	Vannressursloven § 40
<u>III. NEDLEGGING AV VASSDRAGSANLEGG</u>	
Kreve nedlegging og opprydding	Vannressursloven §§ 41 og 43
<u>IV. GJENNOMFØRING AV LOVEN OG VEDTAK I MEDHOLD AV LOVEN</u>	
Pålegg om retting der et tiltak eller en aktivitet er i strid med lovens bestemmelser	Vannressursloven § 59

Iverksette tiltak dersom tiltakseier ikke gjør det	Vannressursloven § 61
<u>V. ANDRE ORDNINGER, MYNDIGHETER OG LOVER</u>	
Ulike støtteordninger	
Deler av vannressursloven hvor NVE ikke er vassdragsmyndighet	
Innsigelsesrett mht. plan- og bygningsloven	

VEDLEGG 3 MATTILSYNET

Overvåking i regi av Mattilsynet

Mattilsynet gjennomfører ingen regelmessig overvåking av fysiske eller kjemiske elementer i overflatevann eller grunnvann. Mattilsynet gjennomfører imidlertid en viss overvåking av enkelte biologiske parametere i overflatevann. Denne overvåkingen er i noen tilfelle regelmessig (for eksempel årlig), i andre tilfelle prosjektorientert (sporadisk). Overvåkingen utføres primært ut fra et dyre-, plante- og folkehelseperspektiv eller der den biologiske parameteren (for eksempel fisk) fremstår som et potensielt næringsmiddel.

Gyrodactylus salaris

Mattilsynet har ansvar for overvåking av parasitten Gyrodactylus salaris i oppdrettsanlegg og på villfisk. Prøvetakingen av villfisk gjøres av andre på oppdrag av Mattilsynet. Ofte er dette Miljøvernavdelingen hos fylkesmann. Prøvetaking i oppdrettsanleggene gjøres av Mattilsynet. Analysene utføres av Veterinærinstituttet.

Mattilsynet fatter vedtak om eventuelle tiltak, for eksempel smitteforebygging, smittebegrensning og kjemisk behandling av vassdrag.

Fylkesmann i berørt område er som regel tiltakshaver ved eventuell gjennomføring av behandlingen av vassdraget. Finansieringen er over statsbudsjettet via DN.

Lakselus på villfisk

Mattilsynet forvalter forskrift om bekjempelse av lakselus. Mattilsynet startet i 2006 egen overvåking av lakselus på villfisk i nasjonale laksefjorder og vassdrag.

Krepsepest

Mattilsynet overvåker nedre Glomma og Haldenvassdraget mht utbrudd av krepsepest, og har generelt ansvar for epidemiologisk kartlegging av utbredelsen ved påvisning eller mistanke om krepsepest.

Blåskjell og andre muslinger

Mattilsynet har overvåket algetoksiner i blåskjell fra mars til oktober i flere år. Analysene ble foretatt ved starten av overvåkingen og etter oppblomstring av alger, før varsel gis om at det igjen er trygt å spise skjell fra et område.

I det nye hygieneregelverket (forordning 854/2004) fra EU stilles det krav om klassifisering av produksjonsområder langs kysten hvor det er tillatt å høste levende muslinger, og dermed også levende pigghuder, levende kappedyr og levende sjøsnegler samt høsting av blåskjell. Overvåkingen av disse områdene skal skje både ved mikrobiologisk og kjemisk analyse av muslingene og ved forekomst av toksinproduserende alger i vannfasen

Ralstonia solanacearum (mørk ringrøte på potet) i vann

Overvåkingsprogrammet har pågått siden 2003 og utgjør en viktig del av overvåkingen av mørk ringrøte i Norge. Prøvetakingen utføres av Mattilsynet.

Annen overvåking

Mattilsynet har også annen overvåkingsaktivitet. Eksempler er:

- Overvåking av viral hemoragisk septikemi (VHS) og infektøs hemoragisk nekrose (IHN) - som begge skyldes virus - i fisk i oppdrettsanlegg inkl. kultiveringsanlegg. Prøvetakingen utføres på 50% av anleggene hvert år av Mattilsynet (1-2 ganger/år). Analysene utføres av Veterinærinstituttet. I tillegg skal det gjennomføres årlige inspeksjoner.
- Overvåking av bacterial kidney diseases (BKD) hos fisk i oppdrettsanlegg.
- Overvåking av restmengder av legemidler, forbudte stoffer og forurensende stoffer i fisk. Prøvene tas i oppdrettsanlegg og i slakte- og pakkeanlegg. Analysene utføres ved NIFES.
- Overvåking av parasittene *Bonamia* og *Marteilla* i skjell og skjellanlegg.

Overvåking i regi av andre etater

Denne oversikten er ikke ment å være komplett, men nevner bare noen tema som har vært diskutert og som kunne tenkes å grense opp mot Mattilsynet. Hva andre etater gjør eller kan gjøre fremkommer av deres egne, tilsvarende oversikter.

Miljøgifter i marine organismer

Statens forurensningstilsyn (SFT) foretar overvåking av miljøgifter i sedimenter og i marine organismer i en del fjord- og havneområder langs kysten. Mattilsynet foretar imidlertid en vurdering av resultatene fra disse undersøkelsene. Overvåkingen foretas hovedsakelig på steder med en eller flere betydelige kilder til forurensninger.

I noen områder har Mattilsynet ut fra dette innført et forbud mot å omsette fisk, fiskelever eller skjell fra området (jf forskrift 29.november 1996 nr. 1240 om "omsetningsforbud for fisk fanget innenfor nærmere angitte områder"). Mattilsynet revurderer rådene for et område så snart resultatene fra nye undersøkelser legges fram.

Genetisk innblanding

Ansvar for overvåking av eventuell genetisk påvirkning/innblanding hos fisk tilligger ikke Mattilsynet, men DN og Fiskeridirektoratet.

Taretråling

Ansvar for overvåking av effekter av taretråling tilligger ikke Mattilsynet, men DN og Fiskeridirektoratet.

Overvåking i regi av virksomhetene

Vannuttak etter drikkevannsforskriften

Drikkevannsforskriften krever at vannverkseier tar årlige prøver av vannkilden (både grunnvann og overflatevann). Forskriften ivaretar kravene til prøvetakingsfrekvens i direktiv 2000/60/EC. Forskriften ivaretar også kravene til parametere så lenge dette er relevant for driften av vannverket. Enkelte overvåkingsparametere (f.eks bunndyr, makrovegetasjon og fiskebestand) som fremkommer av direktiv 2000/60/EC må derfor ivaretas på annen måte i drikkevannskilder enn gjennom drikkevannsforskriften.

Drikkevannsforskriften krever at prøvene som et minimum tas på inntaksledningen til vannverket. Prøvetaking i selve vannkilden vil kunne være et supplement der det er behov. Dette kan Mattilsynet om nødvendig kreve.

Vannuttak etter forskrift om naturlig mineralvann og kildevann.

Denne forskriften gjelder når grunnvann ønskes omsatt som naturlig mineralvann eller kildevann. Det kreves innledningsvis en omfattende kartlegging av vannkvalitet, geologiske og hydrogeologiske forhold. Når produksjonen starter opp må det også gjennomføres overvåking av vannkvaliteten i det ferdige produktet samt måling av grunnvannstand (skal fremkomme som krav i godkjenningsdokumentet). Siden det ikke er tillatt med nevneverdig behandling av vannet, så vil disse prøvene også gjenspeile vannkvaliteten av selve grunnvannet. Det er ikke satt krav til prøvetakingsfrekvens i denne forskriften, men i veiledningen fra Mattilsynet anbefales det minst å bruke samme frekvens som ”flaskevann” etter drikkevannsforskriften, dvs minst 4 prøver pr. år. I praksis vil internkontrollen omfatte hyppigere prøvetaking enn dette.

Lokalisering og drift av fiskeoppdrettsanlegg og fiskeslakterier

Oppdrett

Overvåking generelt

I Matlovens § 7 andre ledd gis det mulighet for å gi nærmere forskrifter om etablering, plassering, utforming og drift av virksomhetens aktiviteter. Forskriftene som gis, kan omfatte en rekke forhold ved virksomheten. Selv om de fleste forhold vil kunne falle innenfor det å drive hygienisk forsvarlig, så vil også andre forhold kunne omfattes av § 7 andre ledd i Matloven. Plassering av virksomhetens aktiviteter er viktig for begrensning av smitterisiko i forhold til frittlevende bestander av akvatiske dyr og andre havbruksanlegg.

Hjemmelen til å gi forskrifter om etablering og drift omfatter også å sette skranker for produksjon, både når det gjelder produksjonssted, produksjonshastighet og produksjonsvolum. Når tillatelse til etablering av akvakulturanlegg er gitt etter fiskesykdomsloven § 7 (nå etableringsforskriften), har det vært aktuelt å begrense tillatt produksjonsvolum på enkelte lokaliteter ut fra hensynet til smitterisiko, særlig til frittlevende bestander av akvatiske dyr. Alle begrensninger må ligge innenfor lovens formål og kan ikke brukes til for eksempel rene næringsformål.

Tillatelse fra bl.a. Mattilsynet er nødvendig for å kunne gi tillatelse etter akvakulturloven.

Krav til overvåking av påvirkninger fra anlegget på det ytre miljø (primært sedimenter) forventes ivarettatt av fiskeridirektoratets regionkontor gjennom akvakulturloven og kravene fra fylkesmannen (jf. Akvakulturloven §10, §11).

Lakselus på oppdrettsfisk

Mattilsynet forvalter forskrift om bekjempelse av lakselus, og krever at den enkelte oppdretter overvåker anlegget. Det er krav om månedlig rapportering til Mattilsynet.

Formålet med lakselusforskriften er å fastsette minimumstiltak for å redusere forekomsten av lakselus, slik at skadevirkningene på laks og ørret i oppdrettsanlegg og i frittlevende bestander minimaliseres. Forskriften gjelder for oppdrettsanlegg i sjø, og omfatter artene laks (*Salmo salar*) og regnbueørret (*Oncorhynchus mykiss*).

Slakterier

Fiskemottak og fiskeslakterier

Disse virksomhetene skal bruke vann av drikkevannskvalitet i produksjonen. Virksomheter som har egen vannforsyning (f.eks sjøvann) må innledningsvis gjennomføre kartlegging av

vannkvaliteten, risiko for forurensning av denne og ha nødvendig vannbehandling. Drikkevannsforskriften krever at vannverkseier (her slakteriet) skal ta prøver også av råvannet under drift av anlegget. For slike enkeltvirksomheter som dette er det neppe noen krav til regelmessig overvåking av vannkilden (sjøen) etter dette, men at man anser at bedriftens internkontrollsystem i praksis også vil omfatte prøver av vannet inn til, i tillegg til inne i virksomheten.

Når det gjelder slaktemærer, så er det iflg fiskekvalitetsforskriften krav til overvåking av vannkvaliteten i slaktemærene.

Drift av oppdrettsanlegg.

FOR 2004-12-22 nr 1785, Forskrift om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften) gjelder for norsk landterritorium og territorialfarvann, på kontinentalsokkelen og i Norges økonomiske sone. Driften skal være teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig. Nedenfor gjengis utdrag fra forskriften. §§ 19 og 20 gjelder dyrevernhensyn, og forvaltes av Mattilsynet. §§ 29 og 30 gjelder ytre miljø, og forvaltes av Fiskeridirektoratet.

§ 19. Vannkvalitet generelt

Fisk skal ha tilgang på tilstrekkelige mengder vann av en slik kvalitet at fiskene får gode levekår, og ikke står i fare for å bli påført unødige lidelser eller skader.

Vannkvaliteten og vekselvirkningene mellom ulike vannparametere skal overvåkes etter behov. Ved fare for unødige lidelser eller skader skal effektive tiltak iverksettes.

Mengden metabolske avfallstoffer akkumulert i vannet skal være innenfor forsvarlige grenser.

§ 20. Vannkvalitet i akvakulturanlegg i sjø

Installasjoner i sjø skal utformes og vedlikeholdes på en måte som sikrer god gjennomstrømning av rent vann.

Det skal foretas måling av oksygenmetning og temperatur etter behov.

§ 29. Miljøovervåking

Det skal foretas miljøovervåking av lokaliteter i sjøvann med produksjon av fisk. En trendovervåking av bunnforholdene under anlegget skal foretas i henhold til NS 9410 - Miljøovervåking av marine matfiskanlegg eller tilsvarende internasjonal standard/anerkjent norm av et kompetent organ. Et kompetent organ skal dokumentere relevant faglig kompetanse for oppdragsgiver og være uavhengig oppdragsgiver.

Miljøundersøkelse skal for akvakultur av laks, ørret og regnbueørret første gang gjennomføres på det tidspunktet i produksjonssyklusen det er størst belastning eller biomasse på lokaliteten. Miljøundersøkelse skal for akvakultur av andre fiskearter enn laks, ørret og regnbueørret første gang gjennomføres når det produseres mer enn en tredjedel av tillatt biomasse som angitt i akvakulturtillatelsen. Deretter skal det gjøres miljøundersøkelser etter de frekvenser som følger av NS 9410 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm. Fortrinnsvis skal undersøkelsene gjøres på det tidspunktet i produksjonssyklusen det er størst belastning eller biomasse på lokaliteten.

På lokaliteter hvor undersøkelsene vanskelig lar seg gjennomføre etter NS 9410 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm på grunn av dybdeforhold eller lokalitet med stein- eller fjellbunn, kan Fiskeridirektoratets regionkontor i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling fatte vedtak om alternativt overvåkingsprogram.

Etter endt undersøkelse skal det rapporteres til Fiskeridirektoratets regionkontor.

§ 30. Tiltak ved uakseptabel miljøtilstand

Dersom trendovervåkingen av bunnforholdene under anlegget (B-undersøkelsen) viser uakseptabel miljøtilstand (etter NS 9410 tilstand 4), skal det tas et større antall prøver under anlegget (utvidet B-undersøkelse). Fiskeridirektoratets regionkontor kan i samråd med Fylkesmannens miljøvernnavdeling i tillegg kreve undersøkelse av bunntilstanden under anlegget (nærsonen) og utover i resipienten (fjernsonen) (i NS 9410 kalt C-undersøkelse) i henhold til NS 9410 jf. 9423 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm, som i tilfelle skal utføres av et organ som er akkreditert for å utføre oppgaven.

Viser undersøkelser etter første ledd fortsatt uakseptabel miljøtilstand, kan Fiskeridirektoratets regionkontor i samråd med Fylkesmannens miljøvernnavdeling fatte vedtak om brakklegging av lokaliteten. Vedtak om brakklegging oppheves ikke før ny undersøkelse viser at miljøtilstanden er i de høyeste tilstandskategoriene (tilstand 1 eller 2).

Bruk av plantevernmidler.

Mattilsynet stiller krav til hvilke plantevernmidler som kan omsettes. Krav til overvåking knyttet til bruk av midlene ligger utenfor Mattilsynets myndighetsområde.

Bruk av gjødselvarer mv av organisk opphav.

FOR-2003-07-04-951. Forskrift om bruk av gjødselvarer mv av organisk opprinnelse.

Mattilsynet stiller krav til kvaliteten på gjødselvarer som skal brukes innen landbrukssektoren. Krav til overvåking knyttet til bruk av midlene ligger utenfor Mattilsynets myndighetsområde. Kommunen er myndighet for de deler av forskriften som angår bruk og lagring av gjødselvarene. Forskriften stiller ingen direkte krav til den enkelte bruker (gårdsbruk) om overvåking av vassdrag, men stiller krav til hvordan driften skal ivaretas for å hindre forurensning. Det kan være nyttig å være kjent med følgende paragraf i forskriften:

§ 28. Forholdet til andre lover

Krav utover denne forskrift som stilles i andre lover eller forskrifter for den enkelte virksomhet eller for de enkelte basiskomponenter i produktene, må tilfredsstilles.

FOR-1999-07-01-791. Forskrift om gjødselplanlegging. Denne forskriften gir direkte føringer for hvordan det enkelte gårdsbruk skal gå frem for å utarbeide gjødselplaner. Kommunen eller den Statens landbruksforvaltning gir myndighet, skal kontrollere at gjødslingsplan foreligger og at den tilfredsstillende de krav som forskriften setter.

Overvåking av overflatevann og grunnvann

Som det fremkommer av gjennomgangen ovenfor er Mattilsynets hjemmelsgrunnlag og overvåkingsfokus primært rettet mot helse og velferd hos planter, dyr og mennesker. Særlig gjelder dette dyr og planter som skal bli mat eller etter at de har blitt mat. Fokusområdene omfatter imidlertid også innsatsvarer som for eksempel fôr og gjødsel. Biprodukter og avfall inngår også. Overvåking av vannfasen inngår i liten grad da dette tradisjonelt har blitt ivaretatt (?) av andre etater. Matloven gir imidlertid grunnlag for å stille krav til overvåking av miljøet som dyrene/plantene oppholder seg i. Det er imidlertid begrenset hvor langt utenfor selve bedriftsområdet denne hjemmelen vil strekke seg. Det er også usikkert hvor langt denne hjemmelen strekker seg dersom helse og velferd hos planter, dyr eller mennesker ikke er relevant utgangspunkt.

Når det gjelder overvåking av drikkevann, så inneholder drikkevannsforskriften krav til vannverkseier om å overvåke både råvannet og det ferdige drikkevannet. Hva som kan kreves overvåket er begrenset av Matloven og vanlige forvaltningsmessige regler om saklighet.

Mattilsynet kan neppe pålegge, men heller oppfordre til overvåkingssamarbeid med andre virksomheter eller etater innen et naturlig geografisk område.